

zavod za pedagoško službo v Murski Soboti, le-ta pa sam presoja dosedanje pomanjkljivosti bistveno drugače«. Podatki so pravilni in obtožujoči ne glede na to, kako »dosedanje pomanjkljivosti« presoja soboški zavod kot uradna ustanova. Za nas in za javnost je pomembno le, ali so podatki resnični ali iz trte izviti; če so druge vrste, je to treba s podatki dokazati!

Vrsto pomislov in pravičen gnev pa zbuja pisanje novinarja Bora Boroviča v Delu 6. nov. pod naslovom *Dvojezično šolstvo: zakon in izvedba*, ko poroča o razširjeni seji temeljne izobraževalne skupnosti v Lendavi. Že v začetku svojega članka pravi, da so razprave na tej seji »končno razblinile vsak dvom o organizacijski, pravni in idejni utemeljenosti« dvojezičnega šolstva. Potemtakem je takšno šolstvo v Prekmurju kljub odporu javnosti in strokovnim argumentom že vnaprej določeno, znanstvena analiza pa, ki naj bi prinesla rezultate 1. aprila 1970, docela odveč. — V tretjem stolpcu člankar v smislu omenjene seje v Lendavi hote ali nehote cynično trdi, da »nikjer na svetu niti ustava niti kak drug zakon ne daje staršem takšne pravice, da bi lahko izbirali jezik pouka«. Seveda jim je ne daje, če so stvari urejene človečansko in narodnostno normalno; če pa je šolski sistem s kadri vred tak, da otroke ovira v duševni rasti, ki jo omogoča predvsem materinščina, imajo starši po našem prepričanju prvi pravico do pritožbe. — Članek se končuje s sklepom, da »ni razloga za uvedbo postopka za oceno ustavnosti zakona o šolah z italijanskim oziroma madžarskim učnim jezikom«. Čemu tu mešati šolstvo obeh manjšin, ki je v Sloveniji povsem različno urejeno, saj nihče nima nič zoper ureditev šolstva na Koprskem?

Da končamo: dvojezično šolstvo je teoretično še premalo raziskano; očitno pa je, da je za otroka prezahtevno in krivično; zato tudi uspešnega praktičnega zgleda zanj doslej nimamo. Spričo tega ga v načelu odklanjamo in vztrajamo na stališču, da naj bo osnovnošolski pouk v Prekmurju za slovenske in madžarske otroke v materinščini, madžarščine oziroma slovenščine pa naj se uče kot predmeta.

V Ljubljani, 14. nov. 1969.

Republiški odbor
Slavističnega društva Slovenije

AKADEMIKU VIKTORJU VLADIMIROVIČU VINOGRADOVU V SPOMIN

Meseca oktobra, v dneh letošnje moskovske zlate jeseni, je sklenil svoj življenjski krog eden najpomembnejših slavistov našega časa, akademik V. V. Vinogradov. Z njegovo smrtjo sta ruska in svetovna slavistika izgubili bleščečega znanstvenika, ki se je lahko enako zavzeto in uspešno posvečal kar dvema filološkima strokama — jezikoslovju in slovstveni vedi.

Univerzitetni študij je V. Vinogradov dokončal leta 1918 v Petrogradu, diplomiral je hkrati na zgodovinsko-filološkem in arheološkem inštitutu in se potem pod vodstvom znamenitega ruskega filologa A. A. Šahmatova pripravljal na univerzitetno kariero. Leta 1919 je obranil magistrsko disertacijo, v kateri je obravnaval zgodovino jata v severnoruskih narečjih. Toda tradicionalne akademske raziskave na področju zgodovine fonetike mladega znanstvenika niso pritegnile. Predavateljska dejavnost na petrograjski univerzi in na nekaterih drugih višjih šolah v Petrogradu je Vinogradova usmerila k raziskovanju sodobnega ruskega jezika, stilistike ruskega jezika in zgodovine ruskega knjižnega jezika; delovanje v Jezikoslovnem društvu na petrograjski univerzi (vodil ga je priznani jezikoslovec L. V. Ščerba) in v Inštitutu za zgodovino umetnosti, kjer se je Vinogradov seznanil s prizadevanji iskrive skupine mladih ruskih formalistov (V. Šklovskega, B. Ejhenbauma, J. Tinjanova idr.), pa ga je navdušilo za preučevanje zapletenih vprašanj pesniškega jezika in še posebej individualnega jezika in stila leposlovnih ustvarjalcev. Tej temi je ostal zvest vse svoje življenje.

V 20-ih letih se je V. Vinogradov kot eden glavnih sopotnikov in pristašev ruskega formalizma ukvarjal z jezikom, stilom in poetiko ruskih piscev od protopopa Avakuma do Zoščenka in posvetil največ pozornosti umetninam Gogolja, Dostojevskega in Ane Ahmatove: o tem pričajo njegova dela kot *Siže in zgradba Gogoljeve povesti Nos* (1921), *Stil peterburške povesti Dvojniki*, *O simboliki Ane Ahmatove* (1922), *Siže in arhitektonika romana Dostojevskega Bedni ljudje* (1924), *Gogolj in naturalna šola* (1825), *Študije o Gogoljevem stilu* (1926), *Evolucija ruskega naturalizma — Gogolj in Dostojevski* (1929) idr. Raziskovalno metodo je V. Vinogradov v tem času na področju leposlovnih raziskav sicer zasnoval na tezah ruske formalistične šole o pesniškem jeziku in o razvoju književnosti kot specifični vrsti pojavov, vendar je ob tem ohranil samostojnost, ki se je močno izrazila že leta 1923 v teoretičnem delu razprave *O nalogah stilistike*, *Raziskava stila Žitija protopopa Avakuma*, ko je avtor poizkušal izoblikovati metodiko stilistične analize proznega leposlovnega dela. — Jezikoslovec naj ne preučuje književne umetnine samo kot gradivo za zgodovino splošnega knjižnega jezika in njegovih stilov, ampak kot izraz individualnega stila in naj pri tem loči nauk o stilih knjižnega jezika od nauka o stilih besedne umetnosti in še posebej od nauka o individualnih stilih piscev. To teorijo je potem še podrobneje razvil v delu *O umetniški prozi* (1930) in si tako ustvaril trdno osnovo za sinhrono in diahrono obravnavo ruskega knjižnega jezika in še posebej ruskega umetniškega jezika, čemur se je posvetil v 30-ih letih, ko je predaval na moskovski univerzi.

Jezik in stil A. S. Puškina sta bila v tem obdobju v središču pozornosti V. Vinogradova. V dveh obsežnih monografijah — *Puškinov jezik* (1935) in *Puškinov stil* (1941) — in v vrsti razprav so prikazane značilnosti Puškinove besede in razjasnjena vloga Puškina kot utemeljitelja sodobnega ruskega knjižnega jezika in nove ruske književnosti. V območje jezikoslovno-stilističnih raziskav je Vinogradov vključil tudi druge ruske klasike; npr. M. J. Lermontova, I. A. Krilova, L. N. Tolstoj itd.

Pri teh raziskavah se je V. V. Vinogradov nenehno zanimal tudi za tekstološka vprašanja. Temeljito in vsestransko obravnavo jezikovnih dejstev in pojavov z jezikoslovno-stilističnega vidika je navadno združeval z analizo različnih redakcij dela, ki se je z njim ukvarjal, in si tako olajšal pot za odkrivanje razvojnih težav v individualnem jeziku in stilu pisateljev in v knjižnem jeziku kot celoti. Hkrati pa je s takim načinom raziskovanja utemeljil nekatera načela in postopke tekstološke analize.

Z naravnost ogromno kopico gradiva, ki ga je zbral, in z mnogostranstvo raziskav je Vinogradov ustvaril osnovo za nastanek štirih obsežnih teoretičnih monografij: *O jeziku umetniške književnosti* (1959), *Problem avtorstva in teorija stilov* (1961), *Stilistika, Teorija pesniške besede*, *Poetika* (1963) in *Siže in stil* (1963), ki naj bi utemeljile novo filološko znanost o jeziku umetniške književnosti. Po zamisli V. Vinogradova naj bi to bila posebna disciplina, ki bi bila hkrati zgodovinska in teoretična, po svojih nalogah in predmetu raziskave pa naj bi se razlikovala tako od jezikoslovja kot od slovstvene znanosti: »specifičnosti predmeta raziskave — jezika (ali stilov) umetniške književnosti — (naj bi) ustrezali tudi tisti pojmi, kategorije in metode, ki sledijo iz poznavanja notranjega bistva ali strukture tega predmeta« (V. V. Vinogradov, O jeziku umetnostne književnosti, Moskva, 1959, str. 3). To svojo zamisel je Vinogradov nazadnje izoblikoval v »teorijo in zgodovino pesniške besede«, v posebno jezikoslovno disciplino, ki naj bi obravnavala pesniško besedo, katere bistvo je »v maksimalni in smotrni uporabi vseh lastnosti jezika in govora na vseh strukturnih ravneh v estetskem vidiku«, (V. V. Vinogradov, *Stilistika. Teorija poetičeskoj reči. Poetika*, Moskva, 1963, str. 207.)

Drugo znanstveno področje, ki se mu je posvečal V. V. Vinogradov, je področje slovnice; tudi z njo se je ukvarjal do konca svojega življenja. Že v drugi polovici 20-ih let so pritegnile pozornost Vinogradova besedne vrste; svoje poglede o tem vprašanju je objavil v svojem najpomembnejšem slovničnem delu — v knjigi *Ruski jezik, Slovnični*

nauk o besedi (1947). Izredno obsežno in bogato jezikovno gradivo je obravnaval z ne-nehnim upoštevanjem medsebojnega vplivanja besednopomenskih in slovnčnih faktorjev. Za mnoga zapletena in sporna vprašanja je dal izvirne in prepričljive rešitve.

Vinogradov se ni omejil samo na oblikoslovje, že v *Ruskem jeziku* je na mnogih mestih spregovoril tudi o skladnji. Svoje poglede na skladnjo je izoblikoval v številnih razpravah, ki so bile posvečene kritični razčlembi nekaterih skladenjskih nazorov več pomembnih ruskih jezikoslovcev (Lomonosova, Vostokova, Potebnja, Šahmatova idr.); objavil jih je v strnjeni obliki v uvodu k drugemu zvezku akamedijske *Slovnice ruskega jezika* (1954). Od vprašanj, ki jih je obravnaval v tem uvodu, zasluži posebno pozornost svojevrstna definicija stavka in njegovih značilnosti, ki ločijo stavek od besednih zvez kot enote druge vrste, in še posebej pojmovanje predikativnosti kot bistvene lastnosti stavka, ki jo obravnava kot celoto skladenjskih kategorij naklona, časa in osebe. Deloma polemizira z enim najvidnejših ruskih sintaktikov, Peškovskim.

S slovnčnimi vprašanji se je Vinogradov ukvarjal tudi kot urednik obsežne kolektivne monografije Inštituta ruskega jezika Akademije znanosti ZSSR — *Orisa zgodovinske slovnice ruskega knjižnega jezika 19. stoletja*. S samo zgodovino knjižnega jezika se je ukvarjal že prej; tako je leta 1934 izdal za rusista nepogrešljiv priručnik *Oris zgodovine ruskega knjižnega jezika od 17. do 19. stoletja* (druga, pomnožena, izdaja 1950).

Številne so tudi njegove raziskave s področja besedoznanstva, frazeologije, slovaropisja in etimologije. Najuspešnejše pa so obravnave besedotvorja; le-to v delih Vinogradova izstopa kot notranje skladen, zgodovinsko spremenljiv ustroj besedotvornih sredstev ruskega jezika, ki bogatijo in obnavljajo besedni zaklad. Ta ustroj je Vinogradov raziskoval v tesni zvezi z oblikoslovjem pa tudi s skladnjo in besednopomenskimi poteki v jeziku (*Besedotvorje in njegov odnos do slovnice in leksikologije*, 1952 idr.).

Pomembno je bilo tudi uredniško in organizatorsko delovanje akademika V. V. Vinogradova tako v ruski znanosti kakor na področju slavistike sploh. Za nas Slovence je prijetno dejstvo, da je k sodelovanju pri reviji *Voprosy jazykoznanija* povabil tudi nekatere slovenske jezikoslovce in tako na straneh tega mednarodno priznanega jezikoslovnega glasila zasledimo npr. ime J. Riglerja.

V. V. Vinogradov bo v analih svetovne slavistike za zmeraj ostal zapisan tudi kot eden najpomembnejših pobudnikov in organizatorjev mednarodnih slavističnih simpozijev in kongresov.

A. Skaza

Filozofska fakulteta Ljubljana

ZAPISNIK IZREDNEGA OBČNEGA ZBORA SDS — 27. SEPTEMBRA 1969 V KRANJU (IZVLEČEK)

Delo izrednega občnega zbora SDS se je po izvolitvi delovnega predsedstva (dr. Anton Slodnjak, dr. Fran Petre, Stane Šimenc), volilne komisije (Franc Jakopin, Kiti Vuga, Lojze Fink), komisije za sklepe (dr. Marja Boršnik, Franc Jakopin, Aleksander Skaza), zapisnikarja (Nada Prašelj) in dveh overovateljev zapisnika (dr. Joža Mahnič, dr. Boris Paternu) odvijalo po naslednjem *dnevnem redu*: 1) poročilo predsednice dr. Marje Boršnikove, 2) poročilo nadzornega odbora in razrešnica predsednice SDS, 3) volitve novega predsednika SDS, 4) diskusija: a) dvojezično šolstvo v Prekmurju — poročili knjiž. Ferda Godine in prof. Mire Medvedove, b) organizacija in delovanje SDS — založniška dejavnost, pravice in dolžnosti članov SDS, povezava podružnic s centrom, organizacija znanstvenega dela (inštitut za slovensko književnost), zamejski Slovenci, SR in JiS, 5) šolska vprašanja in položaj šolnikov, 6) razno — jugoslovanski slavistični kongres v Budvi, pismo hrvaškega filološkega društva itd.